

Lety do vesmíru

Historické úvahy – literární díla

Náboženské knihy

bible (Druhá kniha královská 2:3-9) – Eliáš vzat do nebe v ohnivém voze
korán – Mohamed cestoval na okřídleném koni do nebes

Antika

Lúkian ze Samosaty (120-180 n.l.) – spis Pravdivé příběhy

1320 Dante Alighieri - Božská komedie

1634 Johannes Kepler - Sen neboli Měsíční astronomie – cestovatel z Měsíce popisuje, jak vypadá Země z Měsíce

1657 Cyrano de Bergerac – cesta ze Země na Měsíc

1752 Voltaire - Micromegas

1865 Jules Verne - Cesta ze Země na Měsíc

1878 Jan Neruda – Písně kosmické

1886 Svatopluk Čech – Výlet páně Broučkův do Měsíce

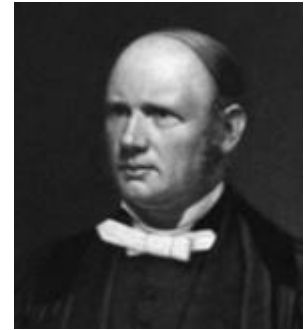
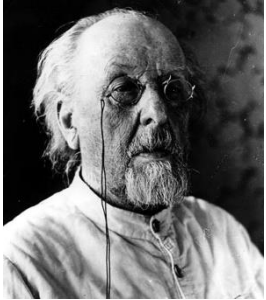
1898, 1901 H.G. Wells - Válka světů, První lidé na Měsíci

1902 film Cesta na Měsíc

Historické úvahy

1861 William **Leitch** – pouze raketa je prostředek pro cesty ve vesmíru;
principy raketové techniky

1903 Konstantin Eduardovič **Ciolkovskij** – principy raketové techniky

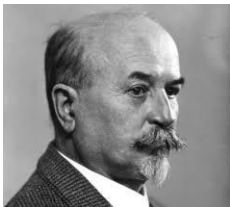
Robert **Esnault-Pelterie** (1913)

Robert H. **Goddard** (1919)

Hermann **Oberth** (1923).

20. léta 20. st. Ludvík **Očenášek** - pokusy s raketovými pohony

Hermann **Noordung (Potočnik)** - (1929) - popis vesmírné stanice

40. léta 20. století

(2. světová válka)

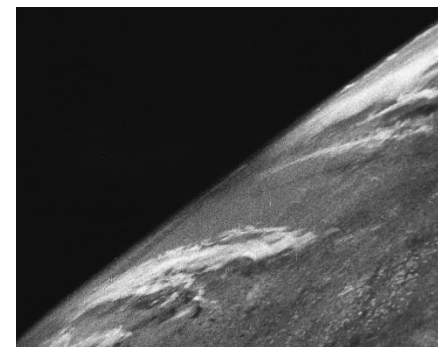

Rozvoj raketové techniky

- sovětské raketometry Kaťuša
- americké systémy na tancích např. Calliope
- německé rakety Orkan a zejména **V-2** (*Vergeltungswaffe 2*; zbraň odplaty 2)

20. června 1944 - V-2 - první raketa, která dosáhla vesmíru při vertikálním zkušebním letu (max. výška 174.6 km)

říjen 1946 - první snímky Země z vesmíru, první UV spektrum Slunce

20. února 1947 – první živý organismus v kosmu – octomilky na V-2

1949 - malý Geigerův-Müllerův počítač na V-2 - zachyceno rentgenové záření Slunce

22. 7. 1951- Dezik a Cigan – první psi v kosmu (výška 110 km), 4 min ve stavu beztíže

Počátek kosmického věku

2. srpen 1955 - vyhlášení závodů o dobývání kosmického prostoru

4. října 1957 – Sputnik 1

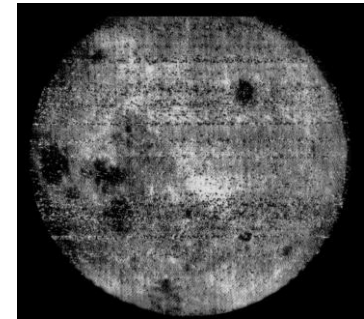
3. listopadu 1957 Sputnik 2 - na oběžné dráze Země první živočich - pes Lajka

2. ledna 1959 Luna 1 - první raketa, která opustila oběžnou dráhu Země

12. září 1959 Luna 2 - první raketa, která dosáhla povrchu Měsíce

4. října 1959 Luna 3 - první fotografie odvrácené strany Měsíce

31. ledna 1958 - první družice Explorer 1 na oběžné dráze - objev radiačních Van Allenových pásů kolem Země,

2. prosince 1958 první komunikační satelit SCORE

2. srpna 1959 první meteorologická družice Explorer 6

Živí tam i zpět

22. července 1951 (SSSR) – psi Dezik a Cigan - úspěšný suborbitální let

19. srpna 1960 Sputnik 5 – na palubě psi Bělka a Strelka

31. ledna 1961 - Mercury-Redstone 2 - šimpanz Ham – až do výše 253 km, přežil problémy při přistání

29. 11. 1961 - první americký živočich na oběžné dráze, Mercury-Atlas 5, šimpanz Enos

První člověk v kosmu

12. dubna 1961 - **Jurij Alexejevič Gagarin** (9. 3. 1934 - 27. 3. 1968)
- Vostok 1, oblet Země (k úplnému obletu chybělo cca 1200 km),
2 hodiny

5. května 1961 **Alan Barlett Shepard, Jr.** (18. 11. 1923 - 21. 7. 1998) —
let po balistické křivce, Freedom 7, jen 16 minut

20. února 1962 **John Herschel Glenn, Jr.** (18. 7. 1921-
8.12.2016) - první Američan na oběžné dráze

The National Aeronautics and
Space Administration (NASA),
1. října 1958

Kosmonaut nebo astronaut?

konec 50. let 20.st. – jak se bude říkat cestovatelům do vesmíru?

diskuze v USA - zástupce NASA – vhodnější termín

kosmonaut (převzatý z ruštiny) – cesty do kosmu – než
astronaut = cestovatel ke hvězdám; ale přehlasován

v socialistickém bloku – kosmonaut, jinde astronaut
dnes v češtině synonyma

od r. 2003 – čínský kosmonaut/astronaut = tchajkonaut

kosmický prostor od 100 km n .m. – Kármánova hranice

Sovětské úspěchy

6.-7. srpna 1961 **German Stěpanovič Titov** - na oběžné dráze více než 1 den

16. června 1963 první žena **Valentina Vladimirovna Těreškovová**, Vostok 6, 48 obletů – zdravotní a psychické problémy během letu

18. března 1965 **Alexej Archipovič Leonov** jako první člověk vystoupil z lodě do kosmického prostoru [video](#)

24. dubna 1967 zahynul **Vladimir Komarov** - v kosmické lodi Sojuz 1 se zřítil do orenburské stepi

Kdo za to může?

SSSR

Ministerstvo všeobecného
strojírenství, dnes Roskosmos

vedoucí kosmického programu

Sergej Pavlovič Koroljov

12.1.1907-14.1.1966

USA

Národní úřad pro letectví a vesmír,
zkráceně NASA (*National Aeronautics
and Space Administration*)

klíčová postava

Wernher Magnus Maximilian

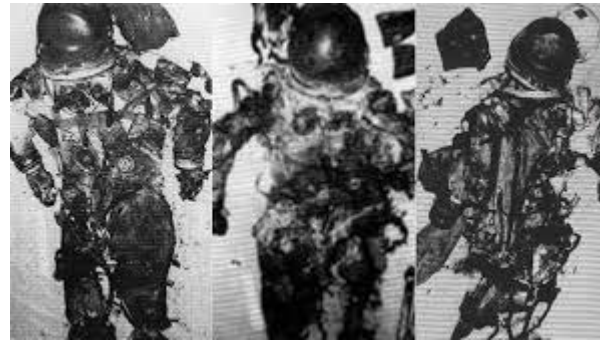
**svobodný pán von Braun (Wernher
von Braun) 23.3.1912-16.6.1977**

Projekt Apollo

25. května 1961 prezident John F. Kennedy vyhlásil program Apollo - dopravit bezpečně člověka na Měsíc a zpět na Zemi

27. ledna 1967 **Apollo 1** - nehoda, uhořeli 3 astronauti - Virgil Grissom, Edward White a Roger Chaffee.

vánoce 1968 - **Apollo 8** – oblet Měsíce - Frank Borman, James Lovell a William Anders

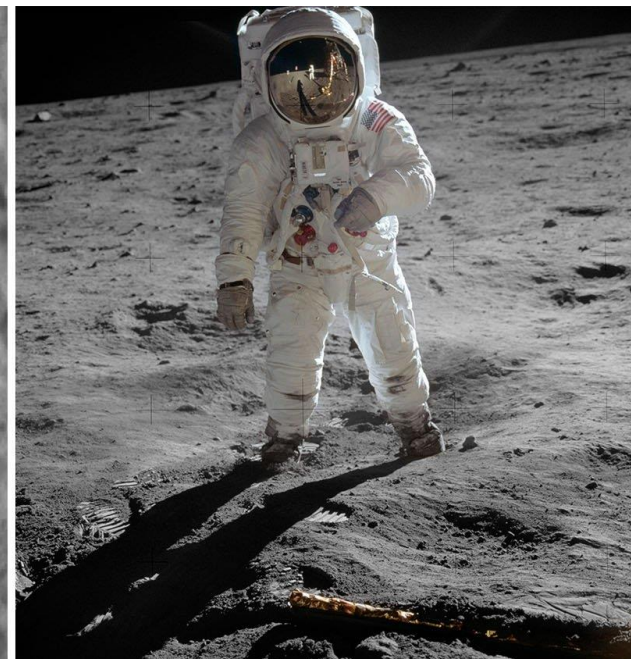
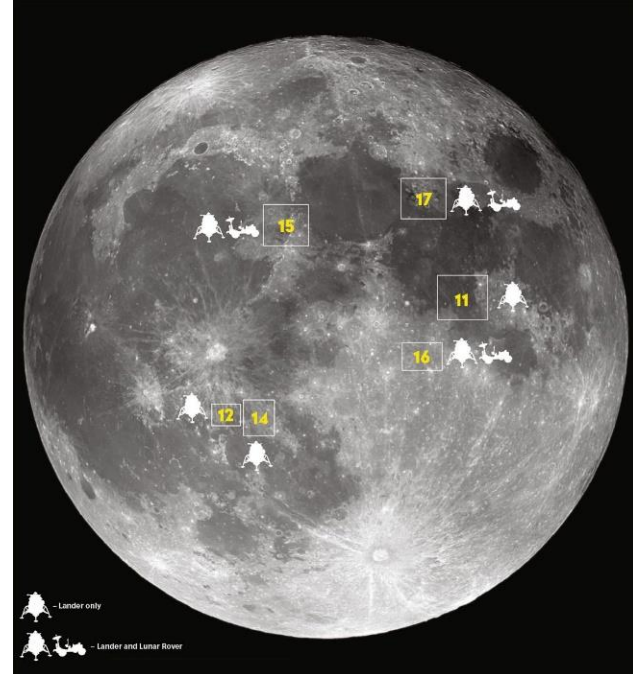

Projekt Apollo

16. července 1969 **Apollo 11** Neil Armstrong, Buzz Aldrin a Michael Collins

21. července 1969 ve 2 hodiny 56 minut (UTC)

Armstrong – výstup na povrch

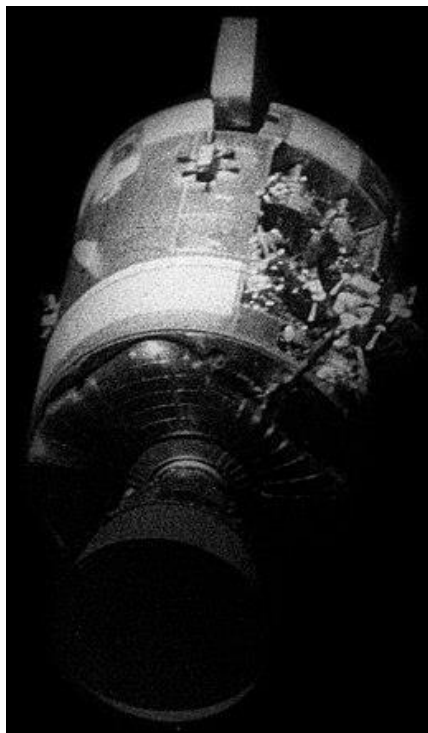
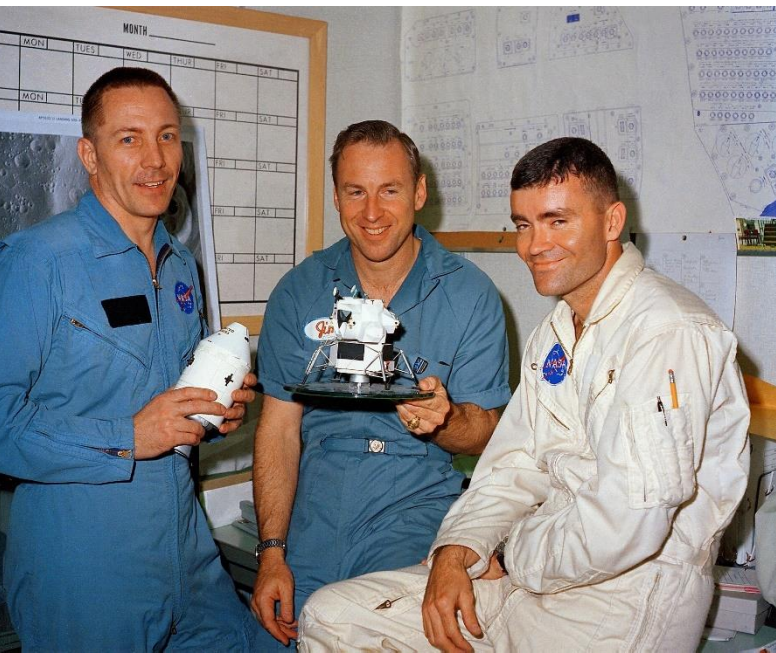

Projekt Apollo

11. dubna 1970 ve 13 hodin 13 minut místního času – start **Apollo 13** Jim Lovell, John Swigert a Fred Haise

2. den letu - výbuch jedné z kyslíkových nádrží – po 87 hodinách přistáli na moři

film Apollo 13 z r. 1995 Tom Hanks jako velitel Jim Lovell

Projekt Apollo

Apollo 15 – 1. čistě vědecká expedice – poprvé rover
David R. Scott, Alfred M. Worden, James B. Irwin

Apollo 17 – 7.-19.12.1972, poslední; Eugene A. H. Schmitt, Ronald E.

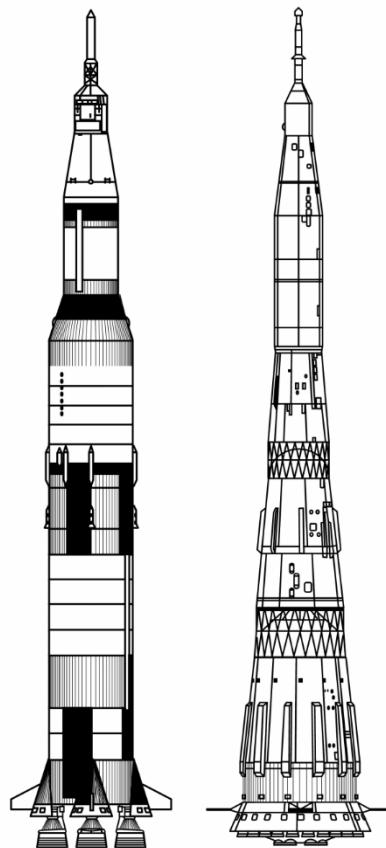
plaketa: "Na tomto místě skončil první průzkum
Měsíce člověkem v prosinci léta páně 1972.
Nechť mír, s nímž jsme přišli, se zobrazí v životě
všech národů na Zemi."

Sovětský měsíční program

skončil neúspěchem - zrušen

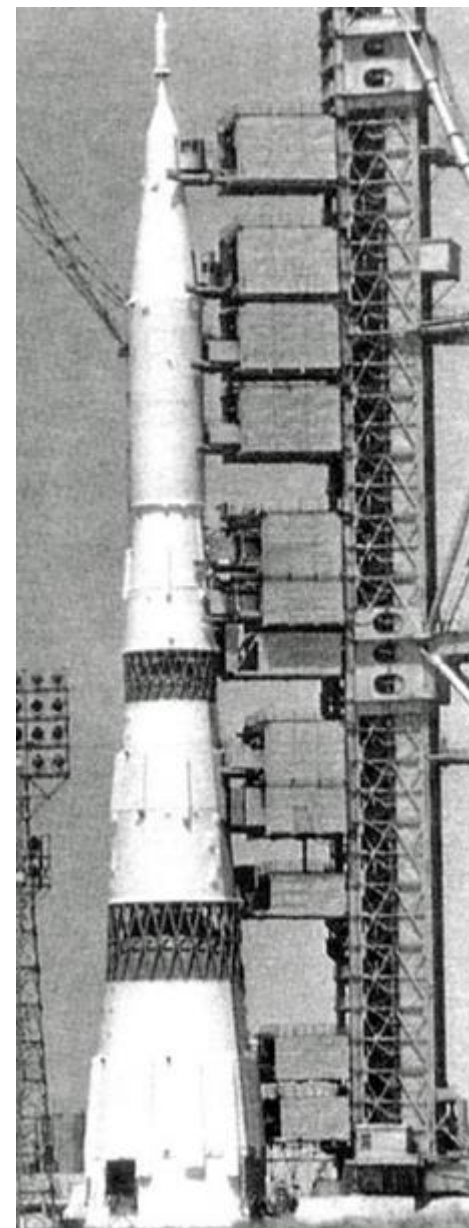

AZ Tower, Brno
střecha 111 m

Saturn V
110.6 m

N 1
105 m

Orbitální stanice

Saljut 1 – 19.4.-11.10 1971 – 1. posádka se nespojila, 2. posádka - Georgij Dobrovolskij, Viktor Pacajev a Vladislav Volkov zemřela při návratu na Zemi
1974-1991 Saljut 3, 4, 6 a 7.

Skylab 1 – 14.5. 1973 – 11.7.1979 - tři tříčlenné americké posádky

70. léta 20. st. - spolupráce kosmických velmocí

15. července 1975 spojení kosmických lodí **Apollo a Sojuz**

počátek programu **Interkosmos** (Sovětský svaz + země vých. bloku)

stanice **Saljut 6, 7** a **Mir** – mezinárodní posádky

2. března 1978 **Vladimír Remek** na palubě kosmické lodi Sojuz 28/Saljut 6

na Saljutu 6 poté kosmonauté Polska, Německo (NDR), Bulharska, Maďarska, Vietnamu, Kuby, Mongolska a Rumunska

na Saljutu 7 kosmonauti z Francie a Indie

Orbitální stanice

Mir (1986-2001) - USA & SSSR program Shuttle-Mir, využití raketoplánů mezinárodní posádky – mj. Sýrie, Afghánistán, Británie, Rakousko, Německo (SRN) nebo Slovensko

Od 80. let 20.st. - mezinárodní společné úsilí o dobývání kosmu => projekt **Mezinárodní vesmírné stanice (International Space Station, ISS)** - USA a SSSR, i Kanada, Japonsko, Evropská kosmická agentura (ESA) – 109 m, 420 t od listopadu 2000 – do 2030?

[přelety nad Brnem](#)

Třetí velmoc

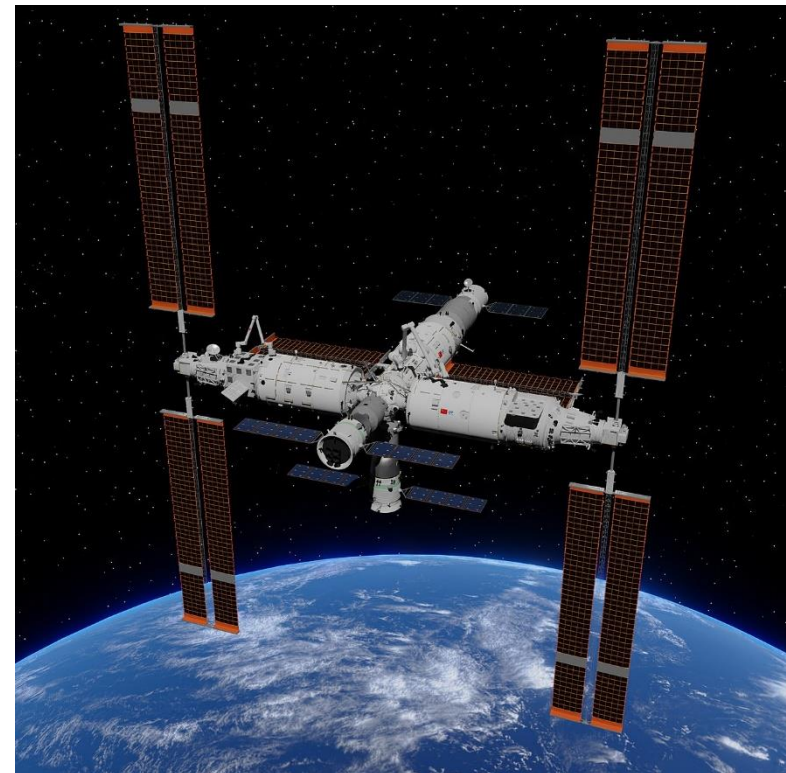

2003 – 1. tchajkonaut Jang Li-wej – na čínské raketě

Čínské orbitální stanice

Tchien-kung 1 a 2

Nebeský palác (Tiangong Space Station, TSS) – 56 m, cca 100 t, ale bude se ještě dále rozšiřovat; od r. 2021 na 10-15 let

ISS

<https://transit-finder.com/>

TSS

Současnost

623 kosmonautů ze 40 zemí (1.11.2024)

jen 2 letěli 7x (Jerry Ross a Franklin Chang-Diaz)

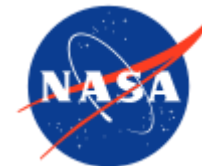
nejdelší souhrnný pobyt – Oleg Kononěnko – 1111 dní

Peggy Whitsonová – 675 dní

nejdelší let Valerij Poljakov 438 dní

kosmické velmoci – Čína, USA, Rusko

vlastní rakety má/vyvíjí – ESA, Indie, Arabská vesmírná agentura, Jižní Korea

ale také soukromé firmy např. SpaceX, Boeing, Blue Origin, Sierra Space,
čínské firmy iSpace, OneSpace, LandSpace a další

SPACEX

LANDSPACE

GALACTIC

BOEING

BLUE ORIGIN

ONE SPACE

ISPACE
星際榮耀

SIERRA
SPACE

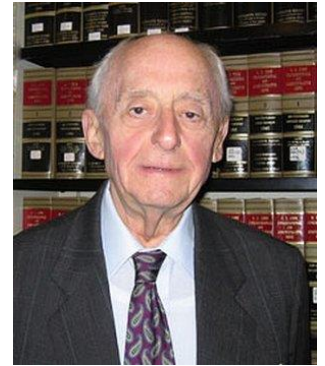
Kosmické právo

Úřad OSN pro vesmírné záležitosti (United Nations Office for Outer Space Affairs, UNOOSA) od r. 1958;
ve vedení i astronom **Luboš Perek** (1975 -1980)

a právník **Vladimír Kopal** (1983-1989)

Od r. 2023 ředitelkou Aarti Holla-Maini

<https://www.unoosa.org/oosa/index.html>

13.12.1958 1. rezoluce VS OSN, zřízena komise **Committee on the Peaceful Uses of Outer Space**

13.12.1963 VS OSN *Deklarace právních zásad činnosti států při výzkumu a využívání kosmického prostoru* => základní dokument pro mezinárodní vesmírné právo **Smlouva o vesmíru** – v platnosti od 10. října 1967 (do r. 2024 neratifikována všemi zeměmi)

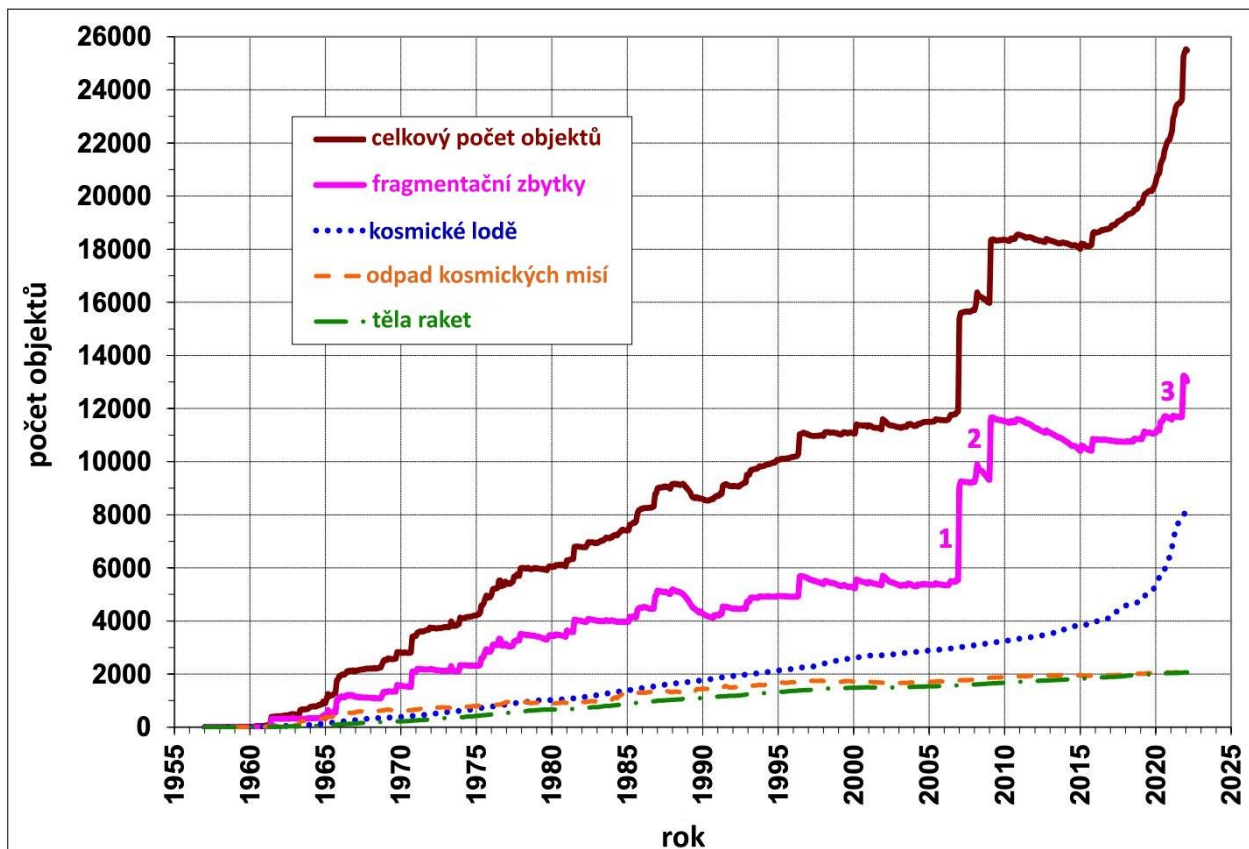
- podmínky legálního využívání kosmického prostoru národními státy,
- nejen okolí Země, i Měsíc a další nebeská tělesa,
- vesmír je volný pro všechny národní státy k prozkoumání a nepodléhá nárokům národní suverenity,
- zakazuje rozmísťování jaderných zbraní ve vesmíru,
- vesmír je označován jako „provincie celého lidstva“.

Kosmické právo

mnoho rezolucí OSN - zejména mezinárodní spolupráce při mírovém využívání vesmíru, předcházení závodům ve zbrojení ve vesmíru

X

zkoušky protidružicových zbraní (USA, SSSR, Čína a v roce 2019 i Indie) => výrazné zvýšení počtu vesmírné odpadu

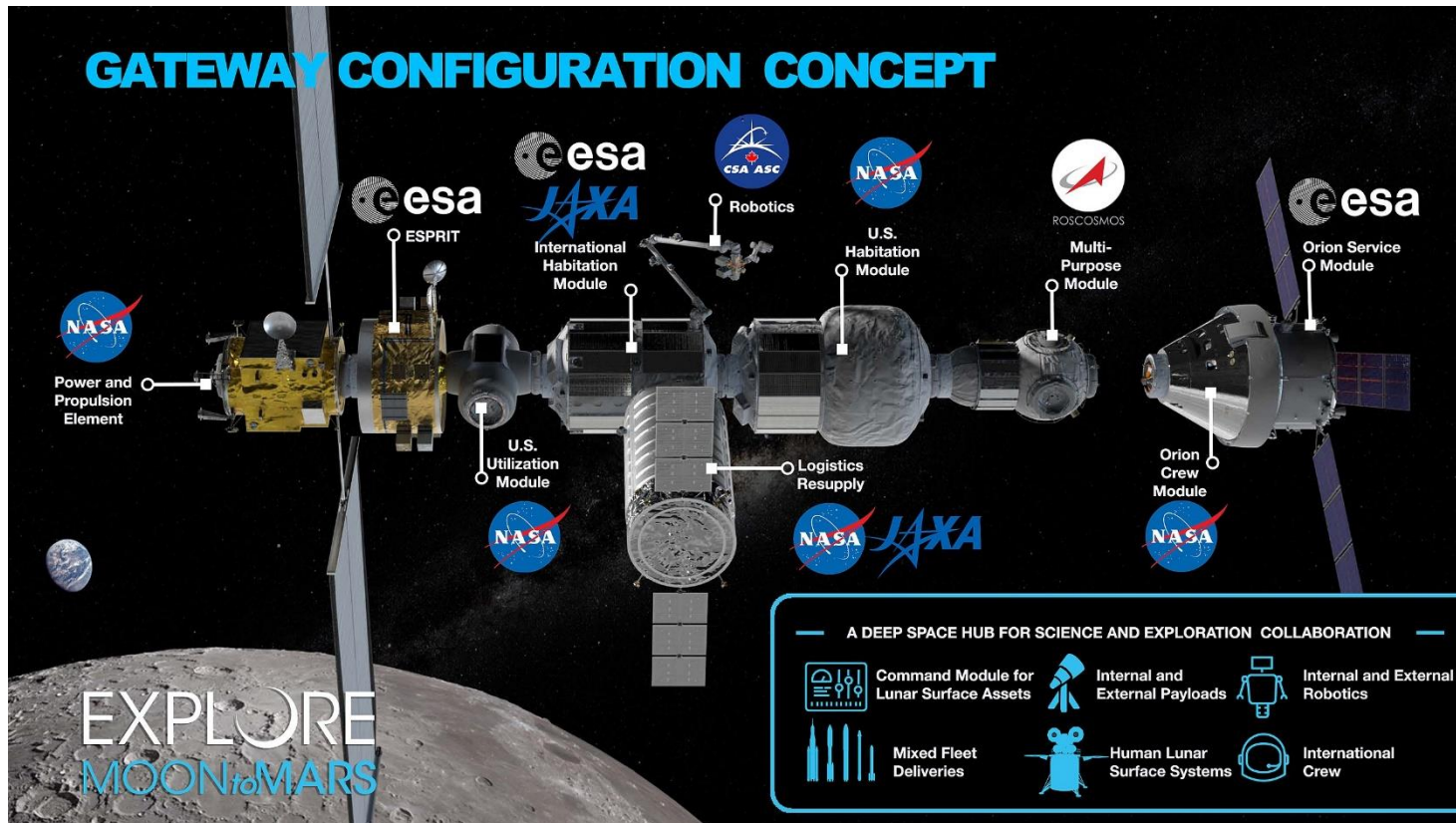

film Gravitace
(2013)

Budoucnost

Orbitální stanice Gateway u Měsíce - mezinárodní projekt pod vedením NASA, kterého se také účastní Evropská kosmická agentura, Japonsko a Kanada.

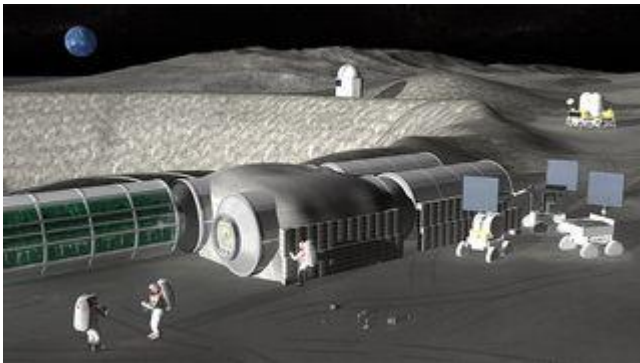

Budoucnost

Přistání lidí na Měsíci – NASA, ESA, JAXA... SpaceX; Roskosmos a Čína

Projekty stálé měsíční základny:

- návrat na Měsíc - Artemis III – nejdříve 2026, základna 30. léta
- International Lunar Research Station (ILRS) – Čína & Rusko do r. 2035

Vesmírný architekt [Tomáš Rousek](#)

Cesta na Mars - 30. léta?

Budoucnost

Lidské posádky nebo roboti???

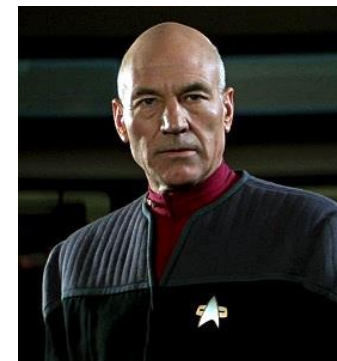
Japonský Kirobo (2013 na ISS,
1. rozhovor robota a člověka v kosmu)

Robonaut R2
v r. 2011 na ISS

Valkyrie R5
(2013)

Budoucnost

Má vůbec smysl létat do kosmu? Máme dost problémů na Zemi!

zrnko prachu ve vesmíru, o kterém víme pořád velmi málo

